

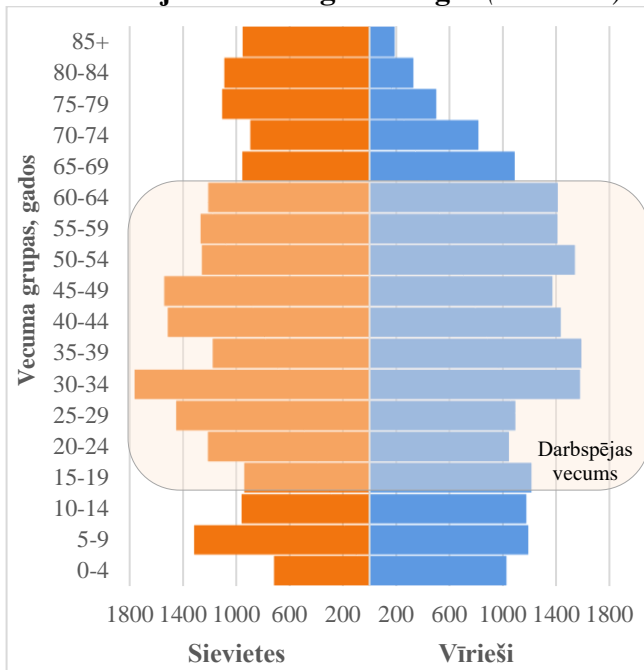
Bauskas novada veselības profils

Šajā profilā apkopoti dati par būtiskākajiem veselības rādītājiem Bauskas novadā laika periodā no 2015. gada līdz 2022. gadam*. Informācija sagatavota, izmantojot Centrālās statistikas pārvaldes un Slimību profilakses un kontroles centra datus.

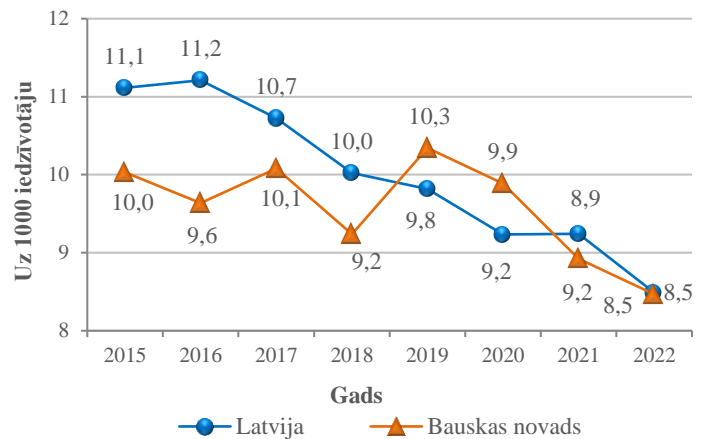
Plašāka informācija par Latvijas iedzīvotāju veselību pieejama mājaslapā www.spkc.gov.lv

Iedzīvotāju skaits: 41 272 (2022. g. beigās)
Procenti no Latvijas iedzīvotājiem: 2,2%
Iedzīvotāju dabiskā kustība 2022. g.: dzimuši 350, miruši 653 (CSP dati)

1.attēls. Bauskas novada pastāvīgo iedzīvotāju skaits vecuma un dzimuma sadalījumā 2022. gada beigās (CSP dati)

2.attēls. Dzimstība Bauskas novadā un vidēji Latvijā, uz 1000 iedzīvotāju (CSP dati)

Pozitīvās tendences**

- ☑ Zemāks demogrāfiskās slodzes līmenis.
- ☑ Zemāka priekšlaicīga mirstība no sirds un asinsvadu slimībām.
- ☑ Zemāka saslimstība un mirstība no ļaundabīgiem audzējiem; zemāka mirstība no krūts vēža sievietēm.
- ☑ Zema saslimstība ar HIV.
- ☑ Zemāka saslimstība ar ērcu izraisītajām slimībām – laimboreliozu un ērcu encefalītu.
- ☑ Zemāka mirstība no gremošanas sistēmas slimībām.
- ☑ Zemāks kopējais potenciāli zaudēto mūža gadu rādītājs.

Problēmas un izaicinājumi**

- ☑ Samazinās iedzīvotāju skaits.
- ☑ Augstāka mirstība no ārējiem cēloņiem, t. sk. priekšlaicīga mirstība līdz 64 gadu vecumam.
- ☑ Vairāk nekā puse no ārējiem nāves cēloņiem mirušo bija alkohola reibumā.
- ☑ Augstāka mirstība no pašnāvībām.
- ☑ 2022. gadā pieaudzis no saindēšanās un indīgu vielu iedarbes mirušo skaits.
- ☑ Augstāka saslimstība ar cukura diabētu.
- ☑ Samazinājies ģimenes ārstu skaits.

*Bauskas novada dati analizēti, ņemot vērā 2021. gada administratīvi teritoriālo reformu. Šajā pārskatā par Bauskas novadu ietverti dati par četrām administratīvi teritoriālajām vienībām līdz 2021. gada 30. jūnijam – Bauskas novadu, Iecavas novadu, Rundāles novadu, Vecumnieku novadu.

**Salīdzināts ar vidējo rādītāju valstī.

Tabulā attēloti jaunākie (2022. gads) veselību raksturojoši rādītāji **Bauskas novadā** salīdzinājumā ar vidējiem rādītājiem valstī. Zem tabulas atrodams rādītāju aprēķina skaidrojums.

Vienkāršāki uzskatei izmantoti simboli un krāsas:

🔴 Rādītājs ir augstāks nekā vidēji valstī

🟢 Rādītājs ir zemāks nekā vidēji valstī

⚪ Rādītājs būtiski neatšķiras (<5%) no vidējā rādītāja valstī

● sarkans – negatīvs rādītājs

● zaļš – pozitīvs rādītājs

● oranžs – neitrāls rādītājs

	Rādītājs	Vidēji Latvijā	Bauskas novadā	Tendence periodā Bauskas novadā	Pozīcija pret vidējo rādītāju valstī	
Veselības un veselības aprūpes rādītāji	1	Dzimstība	8,5	8,5		⚪
	2	Saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem*	503	459		🟢
	3	Cukura diabēta pacientu relatīvais skaits	5207	5280		⚪
	4	Saslimstība ar HIV	12,2	9,7		🟢
	5	Saslimstība ar AIDS	3,1	4,8*		🔴
	6	Saslimstība ar tuberkulozi	15,2	14,5		⚪
	7	Saslimstība ar laimboreliozī	14,5	0		🟢
	8	Saslimstība ar ērcu encefalītu	13,4	2,4*		🟢
	9	Saslimstība ar Covid-19	37 118	33 187	-	🟢
	10	Bērnu, kas dzimuši nepilngadīgām mātēm, īpatsvars no visiem dzīvi dzimušajiem, %	0,6	1,5		🔴
	11	Bērnu, kas dzimuši mātēm pēc 35 g. v., īpatsvars no visiem dzīvi dzimušajiem, %	26,5	24,1		⚪
	12	Dzīvi dzimušie ar zemu dzimšanas svaru (zem 2500 g), %	4,3	4,8		🔴
	13	Praktizējošo ārstu relatīvais skaits	34,0	10,9		🔴
	14	Praktizējošo ģimenes ārstu, internistu un pediatru relatīvais skaits	10,4	6,0		🔴
	15	Ambulatoro apmeklējumu skaits pie ārstiem/mājas vizīšu skaits	6,1/0,06	4,5/0,05		🔴/🔴
Mirstība***	16	Mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām	843	869		⚪
	17	Mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem	302	259		🟢
	18	Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem	78,0	91,9		🔴
	19	Mirstība no gremošanas sistēmas slimībām	63,6	55,6		🟢
	20	Perinatālā mirstība	5,7	5,9		⚪
	21	Zīdaiņu mirstība	2,4	0		🟢
	22	Potenciāli zaudētie mūža gadi līdz 64 g. v.	5354	3975		🟢

Piezīmes: 1 Uz 1000 iedzīvotāju; 2 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 3 Uz 100 000 iedzīvotāju; 4-8 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 9 Gadījumu skaits gadā, uz 100 000 iedzīvotāju; 10-11 Īpatsvars procentos no dzīvi dzimušajiem mātēm visās vecuma grupās; 12 Īpatsvars procentos no visiem dzīvi dzimušajiem; 13 Praktizējošo ārstu skaits bez zobārstiem, ar stažieriem un rezidenti, uz 10 000 iedzīvotāju; 14 Uz 10 000 iedzīvotāju; 15 Uz 1 iedzīvotāju; 16-19 Uz 100 000 iedzīvotāju attiecīgā vecuma grupā; 20 Uz 1000 dzīvi un nedzīvi dzimušo; 21 Uz 1000 dzīvi dzimušo; 22 Uz 100 000 iedzīvotāju vecuma grupā 0-64 gadi.

Datu avoti: 1 CSP; 2-5 PREDA, SPKC; 6-8 VISUMS, SPKC; 9 EGRIS, SPKC; 10-12 Jaundzimušo reģistrs, SPKC; 13-14 Pārskats par iestādes personālu, SPKC; 15 Pārskats par ārstniecības iestādes darbību, SPKC; 16-22 Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze, SPKC.

* 2021. gada dati

** Mazāk par 3 gadījumiem gadā

***Dati par Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņiem aktualizēti 10.10.2023.

Situācijas apraksts

2021. gada administratīvi teritoriālās reformas rezultātā tika apvienotas četras administratīvi teritoriālās vienības – bijušie Bauskas, Rundāles, Iecavas un Vecumnieku novadi – un izveidots vienots Bauskas novads ar centru Bauskā. Iedzīvotāju skaita ziņā jaunizveidotais Bauskas novads ir devītais lielākais Latvijas novads un tajā dzīvo 2,2% Latvijas iedzīvotāju; ceturrtā daļa novada iedzīvotāju (2022. gada beigās 24%) dzīvoja Bauskā. Demogrāfiskās slodzes līmenis¹ Bauskas novadā ir zemāks nekā vidēji valstī – 2022. gadā rādītājs bija 591 (vidēji Latvijā 619), kas saistīts ar mazāku senioru īpatsvaru Bauskas novada iedzīvotāju populācijā nekā vidēji valstī (Bauskas novadā 19,7%, vidēji valstī 20,9%). Līdzīgi kā citviet Latvijā, arī Bauskas novadā iedzīvotāju skaits dinamiskā samazinās – kopš 2015. gada iedzīvotāju skaits šajā administratīvajā teritorijā ir samazinājies par apmēram 9,7% jeb par 4 tūkstošiem iedzīvotāju. Salīdzinoši Latvijā kopumā šajā laika periodā iedzīvotāju skaits samazinājies par 5,2%. Iedzīvotāju skaitu ietekmē gan dzimstība, gan mirstība, gan Latvijas iedzīvotāju starptautiskā migrācija, kā arī Ukrainas kara un tam sekojošo Ukrainas iedzīvotāju imigrācija, tomēr galvenokārt šādas pārmaiņas dinamiskā skaidrojamas ar iedzīvotāju skaita ataudzes nepietiekamību – ik gadu Bauskas novadā nomirst gandrīz divreiz vairāk iedzīvotāju nekā piedzimst, tāpat vērojama iedzīvotāju migrācija prom no lauku reģioniem uz lielajām pilsētām.

Dzimstība Bauskas novadā 2022. gadā bija līdzīga kā vidēji valstī; 2019. gadā reģistrēta augstākā dzimstība aplūkotajā laika periodā, kad dzimušo skaits uz 1000 iedzīvotāju sasniedza 10,3 jaundzimušos (439 mazuļi). Kopš 2020. gada dzimstība dinamiskā samazinās un 2022. gadā gan Latvijā, gan Bauskas novadā tika reģistrēts vismazākais jaundzimušo skaits visā aplūkotajā periodā (skat. 2. attēlu), kad Bauskas novadā piedzima vien 350 jaundzimušie. Nepilngadīgām mātēm dzimušo bērnu skaits Bauskas novadā dinamiskā ir svārstīgs, no 2 līdz 8 jaundzimušajiem gadā (2022. gadā – 5). Augstākais nepilngadīgām mātēm dzimušo bērnu skaits tika reģistrēts 2019. gadā – 8 jaundzimušie (1,94% no visiem dzimušajiem). Jaundzimušo īpatsvars ar **zemu dzimšanas svaru** (zem 2,5 kg) dinamiskā svārstās, 2022. gadā šis rādītājs bija 4,8% (vidēji valstī 4,3%). **Perinatālā mirstība** (nedzīvi dzimušie un pirmajā dzīves nedēļā mirušie) un **zīdaiņu mirstība** (līdz 1 gada vecumam) Bauskas novadā dinamiskā svārstās, atsevišķos gados ir gan augstāka, gan zemāka nekā vidēji Latvijā. 2022. gadā nav reģistrēts neviens zīdaiņu nāves gadījums, bet perinatālā mirstība bija līdzīga kā vidēji valstī (skat. tabulu).

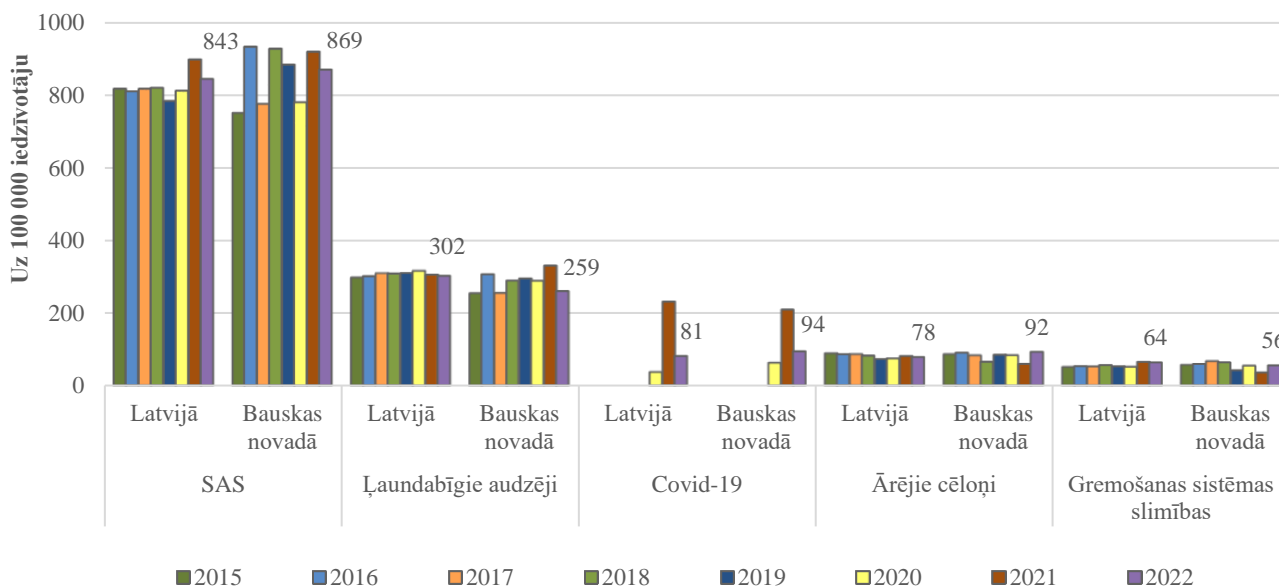
3. attēls. Galvenie nāves cēloņi 2022. gadā, īpatsvars procentos

Galvenie nāves cēloņi gadu no gada ir nemainīgi – sirds un asinsvadu slimības, ļaundabīgie audzēji, ārējie nāves cēloņi un gremošanas sistēmas slimības. Pēdējos trīs gados galveno nāves cēloņu struktūrā ir arī Covid-19 infekcija. 2022. gadā mirušo īpatsvars no Covid-19 samazinājās, tomēr joprojām pārsniedzot mirušo skaitu no ārējiem nāves cēloņiem un gremošanas sistēmas slimībām. Galvenais nāves cēlonis gan Bauskas novadā, gan Latvijā kopumā, ir sirds un asinsvadu slimības (2022. g. Bauskas novadā 56% no visiem mirušajiem) un ļaundabīgie audzēji (attiecīgi 17%). Trešais izplatītākais nāves cēlonis ir Covid-19 (6,1%), un tikai pēc tam – ārējie nāves cēloņi (5,9%) (skat. 3. un 4. attēlu).

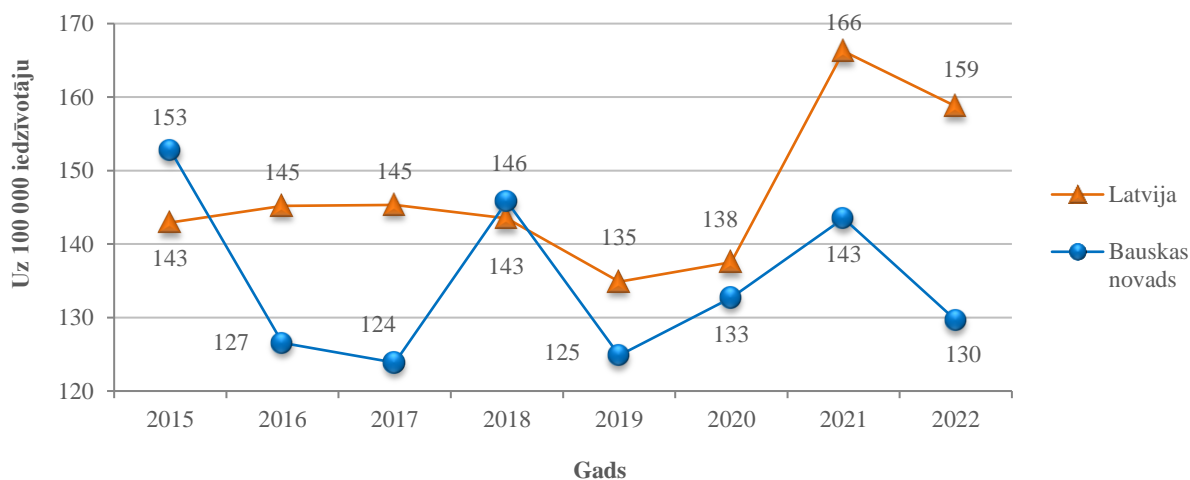
¹ Rādītājs, kas raksturo bērnu (0-14 g. v.) un pensijas vecuma (65+ g. v.) iedzīvotāju skaita attiecību pret darbspējas vecuma iedzīvotājiem (15-64 g.v.). Rādītāju izsaka uz 1000 iedzīvotāju.

4. attēls. Galvenie nāves cēloņi 2015.-2022. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Mirstība no sirds un asinsvadu slimībām (SAS) ir biežākais nāves cēlonis Latvijas iedzīvotāju vidū un sastāda vairāk nekā pusi no visiem nāves cēloņiem, t. sk. arī Bauskas novadā. 2021. un 2022. gadā Covid-19 pandēmijas ietekmē mirstība no SAS sasniedza vēsturiski augstākos rādītājus gan Bauskas novadā, gan Latvijā kopumā. Dinamikā mirstība no SAS ir mainīga, pēdējos divos gados nedaudz augstāka nekā vidēji valstī, 2022. gadā par 3% (skat. 4. attēlu). Priekšlaicīga mirstība (līdz 64 gadu vecumam) no SAS Bauskas novadā ir zemāka nekā vidēji valstī, izņemot 2015. un 2018. gadu. 2022. gadā priekšlaicīga mirstība ir samazinājusies, salīdzinot ar situāciju gadu iepriekš, un ir par 18% zemāka nekā vidēji valstī (skat. 5. attēlu).

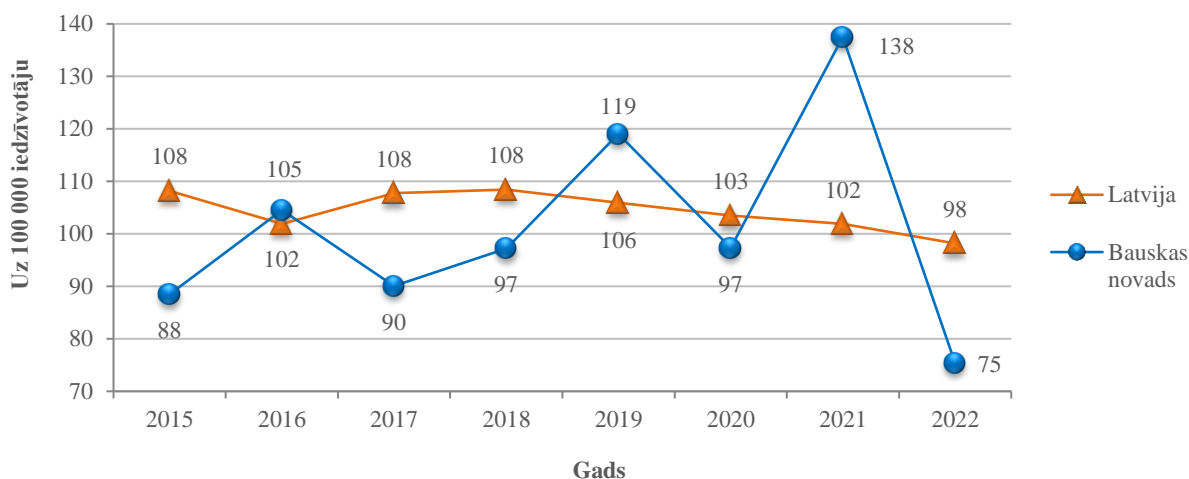
5.attēls. Priekšlaicīga mirstība no SAS 2015.-2022. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Ļaundabīgie audzēji ir otrs biežākais nāves cēlonis kā Latvijā, tā Bauskas novadā.

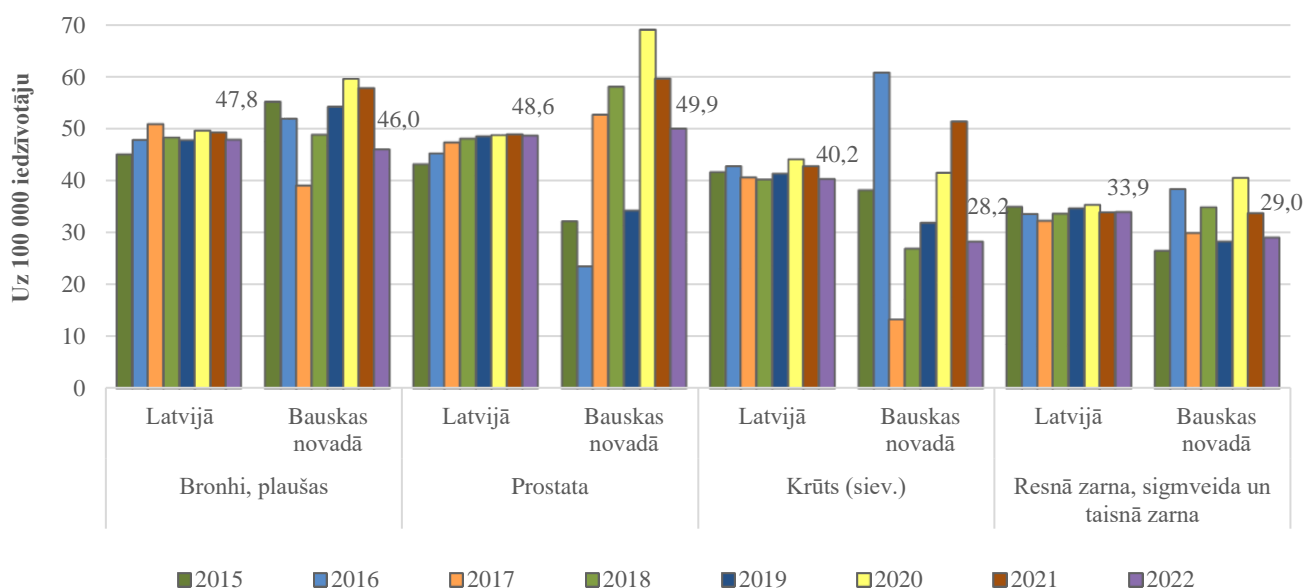
Mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem Bauskas novadā būtiski neatšķiras no situācijas valstī. 2021. gadā reģistrēts mirstības pieaugums (par 16 nāves gadījumiem, salīdzinot ar situāciju gadu iepriekš), bet 2022. gadā mirušo skaits samazinājās, līdz ar to mirstība bija zemāka nekā vidēji valstī un ir zemākā reģistrētā mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem kopš 2015. gada (skat. 4. attēlu). Priekšlaicīga mirstība (līdz 64 g. v.) no ļaundabīgajiem audzējiem Bauskas novadā dinamiskā svārstās; 2021. gadā tā strauji pieaugusi, pārsniedzot gan iepriekšējā gada rādītāju, gan vidējo rādītāju valstī, bet 2022. gadā – samazinājusies līdz pat zemākajam rādītājam visā periodā (skat. 6. attēlu).

6.attēls. Priekšlaicīga mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem 2015.-2022. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Augstākā mirstība ļaundabīgo audzēju grupā Bauskas novadā, līdzīgi kā Latvijā kopumā, ir no bronhu un plaušu audzēja, prostatas audzēja vīriešiem, krūts audzēja sievietēm un resnās, sigmoidveida un taisnās zarnas audzējiem. Dinamikā rādītāji ir mainīgi (skat. 7. attēlu), 2020. un 2021. gadā Bauskas novadā bija pieaugusi mirstība no bronhu un plaušu audzēja, prostatas audzēja un krūts audzēja sievietēm; 2022. gadā mirstība ir samazinājusies, atsevišķiem audzējiem pat būtiski.

7.attēls. Mirstība no biežākajiem ļaundabīgajiem audzējiem 2015.-2022. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Mirstība no prostatas audzēja vīriešiem Latvijā ir starp galvenajiem nāves cēloņiem ļaundabīgo audzēju grupā; pārsvarā tas skar vīriešus vecuma grupā virs 70 gadiem (~80% no visiem mirušajiem). Bauskas novadā mirstība no šiem audzējiem dinamiskā ir mainīga, 2015., 2016. un 2019. gadā tā bija daudz zemāka nekā vidēji valstī, kamēr 2018., 2020. un 2021. gadā bija daudz augstāka; 2021. gadā reģistrēts augstākais rādītājs aplūkotajā periodā, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 42%. 2022. gadā reģistrēti 10 nāves gadījumi un mirstība no prostatas audzēja ir līdzīga kā vidēji valstī (skat. 7. attēlu).

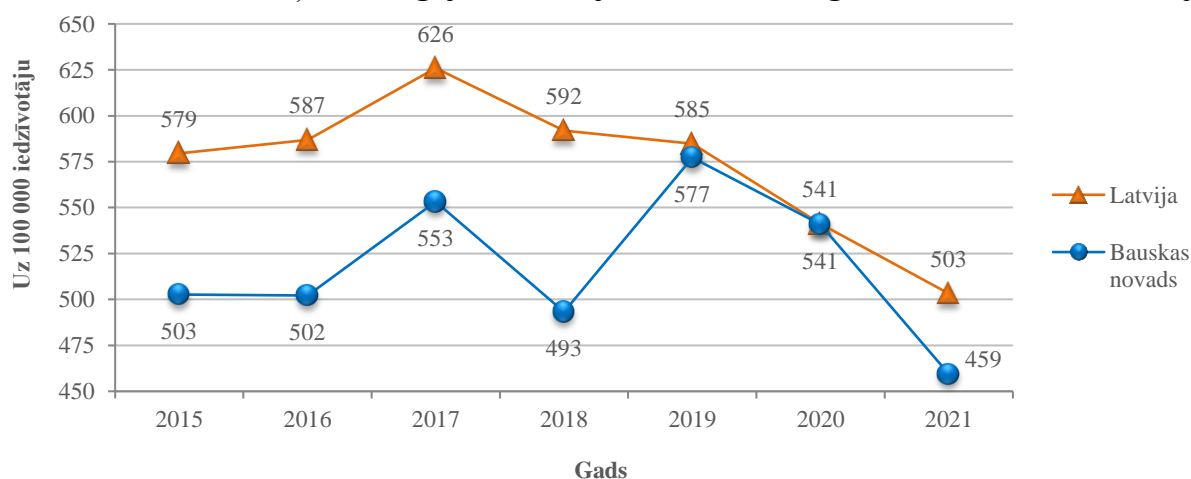
Bauskas novadā mirstība no bronhu un plaušu audzējiem ir nedaudz augstāka kā vidēji Latvijā, 2022. gadā reģistrēti 19 nāves gadījumi, kas ir 46,6 gadījumi uz 100 000 iedz. (vid. Latvijā 47,8). 2015. un 2016. gadā, kā arī no 2019.-2021. gadam mirstība no šī audzēja bija augstāka nekā valstī, 2020. gadā, kad reģistrēta augstākā mirstība no šī audzēja, tā pārsniedza vidējo rādītāju Latvijā par 20%. Gan Latvijā, gan Bauskas novadā mirstība ir daudz augstāka vīriešiem (5:1) kā sievietēm. Mirstība no bronhu un plaušu audzēja strauji pieaug pēc 50 gadu vecuma, trešdaļa mirušo ir vecumā no 70 līdz 80 gadiem.

Mirstība no krūts audzēja sievietēm Bauskas novadā ir zemāka nekā vidēji Latvijā. Krūts audzējs skar arī gados jaunas sievietes. Bauskas novadā trešdaļa mirušo (22 no 65) ir bijušas jaunākas par 64 gadiem. Dinamikā mirstība no krūts audzēja sievietēm Bauskas novadā ir mainīga (skat. 7. attēlu), 2022. gadā bija par 30% zemāka nekā vidēji Latvijā un par 45% zemāka nekā gadu iepriekš.

Resnās, sigmveida un taisnās zarnas audzēji ir izplatīts nāves cēlonis Bauskas novadā. 84% no mirušajiem šī audzēja dēļ Bauskas novadā bija virs 65 gadu vecuma, sievietēm mirstība ir nedaudz augstāka nekā vīriešiem. Dinamikā rādītājs ir mainīgs, bez noteiktas tendences, atsevišķos gados tas bija gan virs, gan zem vidējā rādītāja valstī. 2022. gadā mirušo skaits samazinājies, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, kā arī bija par 14% zemāks nekā vidējais rādītājs valstī (skat. 7. attēlu).

Mirstības no ļaundabīgajiem audzējiem rādītāji jāvērtē kopā ar saslimstības līmeni. Ik gadu Bauskas novadā reģistrē vismaz 200 jaunus saslimšanas gadījumus ar kādu onkoloģisku slimību. Līdz 2019. gadam **saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem** Bauskas novadā bija zemāka nekā vidēji valstī, 2019. un 2020. gadā pieauga (skat. 8. attēlu), bet 2021. gadā atkal samazinājās. Saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem līdz 64 gadu vecumam Bauskas novadā dinamiskā ir mainīga, gan esot virs, gan zem vidējā rādītāja valstī, 2021. gadā – par 9% zemāka (Bauskas novadā 230 gad. uz 100 000 iedz., vid. Latvijā 252).

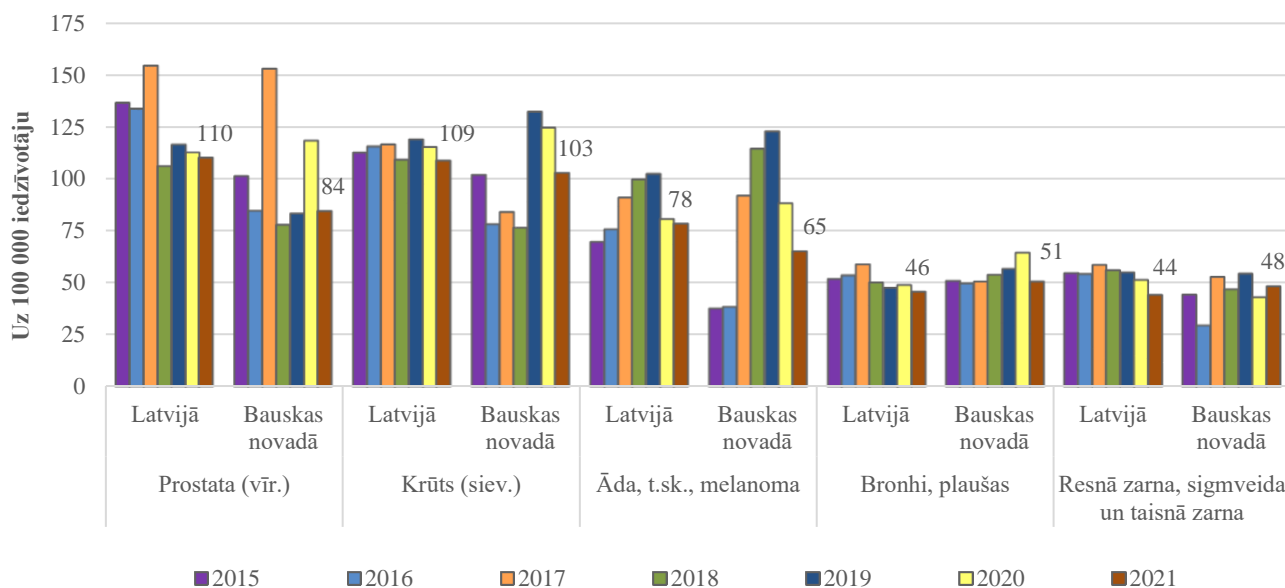
8. attēls. Saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem 2015.-2021. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju*

* Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs par pacientiem, kuriem diagnosticētas onkoloģiskās slimības, 2018. gadā tika iekļauts e-veselības informācijas sistēmā, kuras pārzinis ir NVD. Statistikas dati par 2021. gadu ir provizoriski, jo ārstniecības iestādes turpina datu ievadi.

Līdzīgi kā vidēji Latvijā, biežāk diagnosticētie audzēji Bauskas novadā ir prostatas audzējs vīriešiem, krūts audzējs sievietēm, ādas audzēji, t.sk. melanoma, bronhu un plaušu audzēji un resnās, sigmveida un taisnās zarnas audzēji (skat. 9. attēlu).

9.attēls. Saslimstība ar biežākajiem ļaundabīgajiem audzējiem 2015.-2022. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

* Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs par pacientiem, kuriem diagnosticētas onkoloģiskās slimības, 2018. gadā tika iekļauts e-veselības informācijas sistēmā, kuras pārzinis ir NVD. Statistikas dati par 2021. gadu ir provizoriski, jo ārstniecības iestādes turpina datu ievadi.

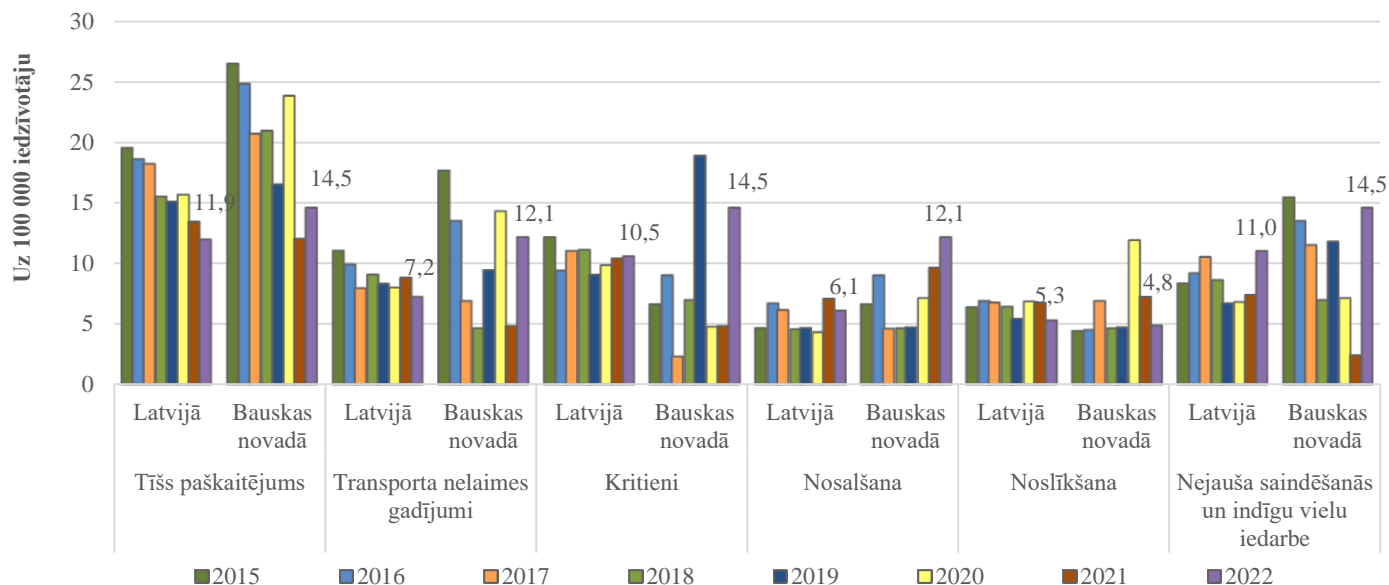
Visbiežāk diagnosticētais ļaundabīgais audzējs Latvijā ir prostatas audzējs vīriešiem. Tā diagnostika ir samērā vienkārša, kā arī Latvijā ir ieviesta skrīninga programma vīriešiem no 50 līdz 75 gadu vecumam. Bauskas novadā, salīdzinot ar situāciju valstī, ir zemāka saslimstība ar prostatas audzēju, izņemot atsevišķus gadus (2017. un 2020. gadā), kad slimības diagnostikas apjomi bija līdzīga kā vidēji Latvijā. 2021. gadā diagnosticēto saslimšanas gadījumu skaits bija zemāks gan salīdzinot ar situāciju gadu iepriekš, gan ar situāciju vidēji Latvijā (skat. 9. attēlu).

Arī krūts audzēja savlaicīga diagnostika ir iekļauta skrīninga programmā sievietēm no 50 līdz 68 gadu vecumam. Apmēram puse diagnosticēto gadījumu ir sievietēm vecumā no 60 līdz 80 gadiem, ik gadu krūts vēzis tiek diagnosticēts arī sievietēm, kas jaunākas par 30 gadiem. Bauskas novadā, salīdzinot ar situāciju valstī, kopumā ir zemāka saslimstība ar krūts audzēju sievietēm, tomēr atsevišķos gados ir būtiski pieaudzis jaunatklāto gadījumu skaits (2019. un 2020. gadā). 2021. gadā diagnosticēto saslimšanas gadījumu skaits ir par 5% zemāks, salīdzinot ar situāciju vidēji Latvijā (skat. 9. attēlu).

2020. un 2021. gadā Latvijā samazinājies diagnosticēto ādas audzēju, t. sk. melanomas, skaits, kas norāda drīzāk uz nepietiekamu diagnostiku saistībā ar Covid-19 pandēmiju, ne kopējo saslimstības samazināšanos populācijā ar šiem ļaundabīgajiem audzējiem. Bauskas novadā pēdējos trīs gados saslimstības rādītāji ir zemāki, 2021. gadā par 17% (skat. 9. attēlu).

Mirstība no **ārējiem nāves cēloņiem** (piemēram, pašnāvības, transporta nelaimes gadījumi, vardarbība, dūmu un uguns iedarbe, kritieni, noslīkšana, saindēšanās) Bauskas novadā dinamikā svārstās, no 25 līdz 40 nāves gadījumiem gadā. 2022. gadā no ārējiem cēloņiem mirušo skaits pieaudzis, sasniedzot visā periodā augstāko rādītāju, rēķinot uz 100 000 iedzīvotāju – 92 gadījumu, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 18% (skat. 4. attēlu). No visām mirušajām personām 67% bija jaunākas par 65 gadiem, 75% bija vīrieši. Bieži vien bojā gājušie bijuši alkohola reibumā – 2022. gadā no visiem bojā gājušajiem ārējo cēloņu dēļ alkohola reibumā bija 53% (20 personas), no tām $\frac{3}{4}$ personu alkohola daudzums asinīs pārsniedza 1,5 promiles.

10. attēls. Mirstība no izplatītākajiem ārējiem nāves cēloņiem 2015.-2022. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Būtiskākie ārējie nāves cēloņi Bauskas novadā ir pašnāvības, transporta nelaimes gadījumi un nejauša saindēšanās un indīgu vielu iedarbe. 2022. gadā pieaudzis no nejaušas saindēšanās un indīgu vielu iedarbes bojāgājušo personu skaits (6 personas) un nosalušo personu skaits (5 personas), sasniedzot augstāko rādītāju pēdējos 8 gados (skat. 10. attēlu).

Bauskas novadā reģistrēto pašnāvību relatīvais skaits, salīdzinot ar vidējo rādītāju Latvijā, ir augstāks. Lai gan dinamikā pašnāvību skaits ir samazinājies, tomēr joprojām 2022. gadā tas bija par 22% augstāks nekā vidēji Latvijā. Augstākais pašnāvību skaits reģistrēts 2015. gadā, kad reģistrēti 12 nāves gadījumi (26,5 gad. uz 100 000 iedz.), bet arī citos gados reģistrēts augstāks pašnāvību rādītājs nekā vidēji valstī (skat. 10. attēlu). Apmēram divas trešdaļas pašnāvību Bauskas novadā veikušas personas, kuras jaunākas par 65 gadiem (2022. gadā 67%), vīrieši pašnāvības veic daudz biežāk nekā sievietes (85%).

Transporta nelaimes gadījumos bojā gājušo skaits Bauskas novadā ir atšķirīgs pa gadiem – atsevišķos gados reģistrēti mazāk nekā 3 gadījumi, bet 2015. gadā reģistrēti 8 nāves gadījumi; 2022. gadā bija 5 bojāgājušie (12,1 gad. uz 100 000 iedz.). 83% no bojāgājušajiem bijuši jaunāki par 65 gadiem. Transporta nelaimes gadījumos ļoti būtiska loma ir alkohola lietošanai: laika periodā no 2015. gada līdz 2022. gadam 41% no visiem transporta nelaimes gadījumos bojāgājušajiem Bauskas novadā, kas vecāki par 15 gadiem, asinīs bija konstatēts alkohols (vidēji Latvijā 44%).

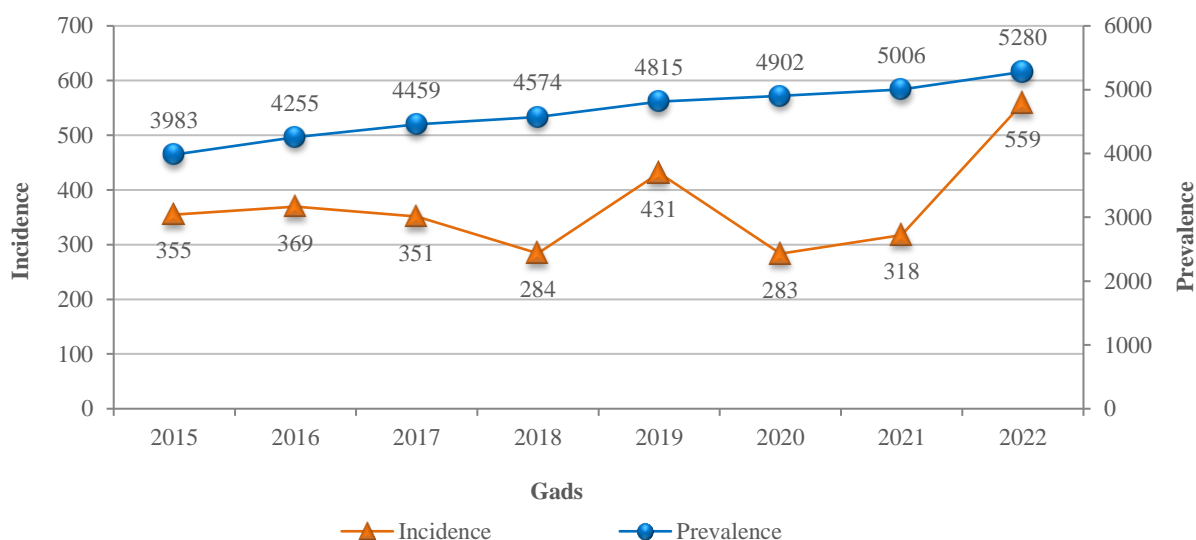
Mirstība no nejaušas saindēšanās ar indīgām vielām (ārstniecības līdzekļiem, alkoholu, gāzēm, tvaikiem un citām ķīmiskām un bioloģiskām vielām) gan Latvijā, gan Bauskas novadā 2022. gadā ir strauji pieaugusi, kļūstot par tikpat nozīmīgu ārējo nāves cēloni kā pašnāvības vai kritieni (skat. 10. attēlu). Vīriešiem mirstība no saindēšanās ar indīgām vielām ir daudz augstāka nekā sievietēm (vidēji Latvijā ~3-4 reizes augstāka, Bauskas novadā – pat 8 reizes augstāka), ~75% mirušo ir vecumā no 30 līdz 64 gadiem. Biežākais nāves cēlonis šai grupā ir saindēšanās ar alkoholu (2022. g. – 72% gadījumu, vidēji valstī – 43%). Mirstības pieaugums 2022. gadā ir saistīts ar mirstības pieaugumu no nejaušas saindēšanās ar dažādiem psihotropiem un narkotiskiem līdzekļiem, t. sk. medikamentiem.

Kritieni Latvijā ir trešais biežākais nāves cēlonis visu ārējo cēloņu vidū, bet iedzīvotājiem virs 64 gadu vecuma – galvenais. Bauskas novadā mirstība no kritieniem dinamikā svārstās no 1 līdz 8 gadījumiem gadā, 2022. gadā – 6 gadījumi (14,5 gad. uz 100 000 iedz., vid. Latvijā 10,5). Kritienu izraisītas nāves biežums, palielinoties vecumam, pieaug, tāpat vairums no mirušajiem ir vīrieši. Analizējot pēc kritiena veida, visbiežāk ir bijis kritiens tajā pašā līmenī (uz ledus, paslīdot, pakļūpot un tml.) (52%), kritiens no gultas vai krēsla (14%). Citu ārējo nāves cēloņu dēļ mirušie Bauskas novadā ir zem 5 gadījumiem gadā.

Mirstība no **gremošanas sistēmas slimībām** Bauskas novadā ir zemāka nekā vidēji valstī, 2022. gadā par 14% (skat. 4. attēlu). Gremošanas sistēmas slimības, it sevišķi ar alkohola lietošanu saistītās, bieži vien ir priekšlaicīgas nāves cēlonis – Bauskas novadā 2022. gadā 43% no visiem mirušajiem bija jaunāki par 65 gadiem. Nozīmīgākais nāves cēlonis gremošanas sistēmas slimību grupā ir alkohola izraisītas aknu slimības, fibroze. Vīriešu un sieviešu proporcija ir apmēram līdzīga, 2022. gadā no mirušajiem 52% bija vīrieši.

No jauna reģistrēto saslimšanas gadījumu skaits (incidence) ar **cukura diabētu** uz 100 000 iedzīvotāju Bauskas novadā 2022. gadā ir strauji pieaudzis, salīdzinot ar iepriekšējo gadu – par 76%, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 24% (559 gad. uz 100 000 iedz., vidēji Latvijā 450). Kontrasts starp 2022. gada rādītājiem un situāciju iepriekšējos divos gados skaidrojams ar Covid-19 pandēmijas ietekmi (mazāk reģistrēto gadījumu 2020.-2021. gadā). Kopējais cukura diabēta pacientu skaits (prevalence) Bauskas novadā dinamiskā pieaudzis straujāk nekā vidēji valstī, 2022. gadā sasniedzot 5280 gadījumus uz 100 000 iedz. (vidēji Latvijā 5207). Mirstība no cukura diabēta Bauskas novadā ir svārstīga un būtiski neatšķiras no vidējā rādītāja valstī (2022. gadā Bauskas novadā 29,0 gad. uz 100 000 iedz., vidēji Latvijā 31,7).

11.attēls. Cukura diabēta izplatība Bauskas novadā 2015.-2022. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

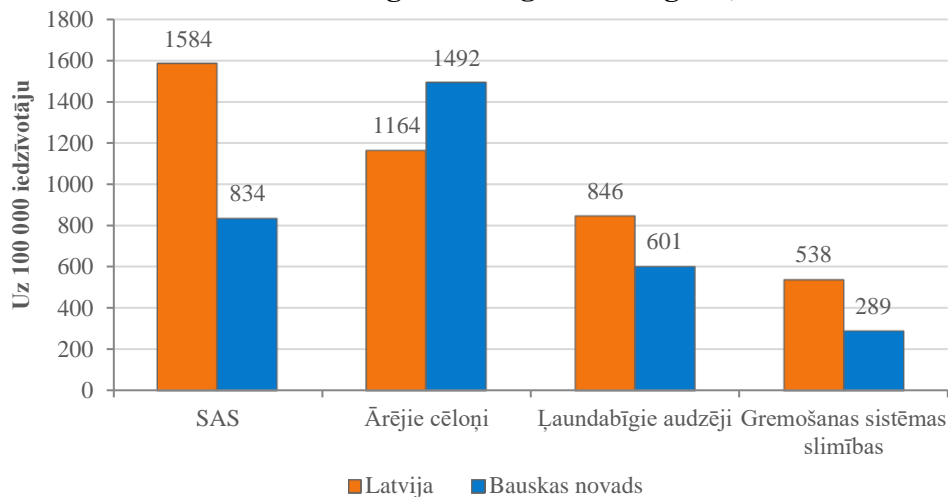
Saslimstība ar atsevišķām **infekcijas slimībām** – tuberkulozi, HIV, AIDS, ērcu pārnēsātajām slimībām un Covid-19 Bauskas novadā ir zemāka nekā vidēji valstī (skat. tabulu), atsevišķos gados nav reģistrēts neviens jauns saslimšanas gadījums ar AIDS vai laimboreliozī.

Saslimstība ar ērcu pārnēsātajām infekcijas slimībām – ērcu encefalītu un laimboreliozī atšķiras pa gadiem, tomēr ir daudz zemāka nekā vidēji valstī. 2020. un 2021. gadā reģistrēti mazāk nekā 3 laimboreliozes gadījumi, 2022. gadā – neviens. Arī saslimstība ar ērcu encefalītu ir zema un 2022. gadā samazinājusies līdz 2,4 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotāju (vidēji valstī 13,4).

Saslimstība ar Covid-19 Bauskas novadā pirmo reizi tika reģistrēta 2020. gada martā; 2022. gadā Bauskas novadā reģistrēti 13,7 tk. inficēšanās gadījumi. Rēķinot uz 100 000 iedzīvotāju, saslimstība Bauskas novadā 2022. gadā bija par 12% zemāka nekā vidēji valstī (skat. tabulu).

2022. gadā **potenciāli zaudēto mūža gadu (PZMG)** rādītājs līdz 64 gadu vecumam uz 100 000 iedzīvotāju Bauskas novadā bija zemāks nekā vidēji valstī – 3975, kamēr vidēji valstī – 5354 (skat. tabulu). Dinamikā rādītājs ir mainīgs, pēdējos divus gadus zemāks nekā vidēji valstī.

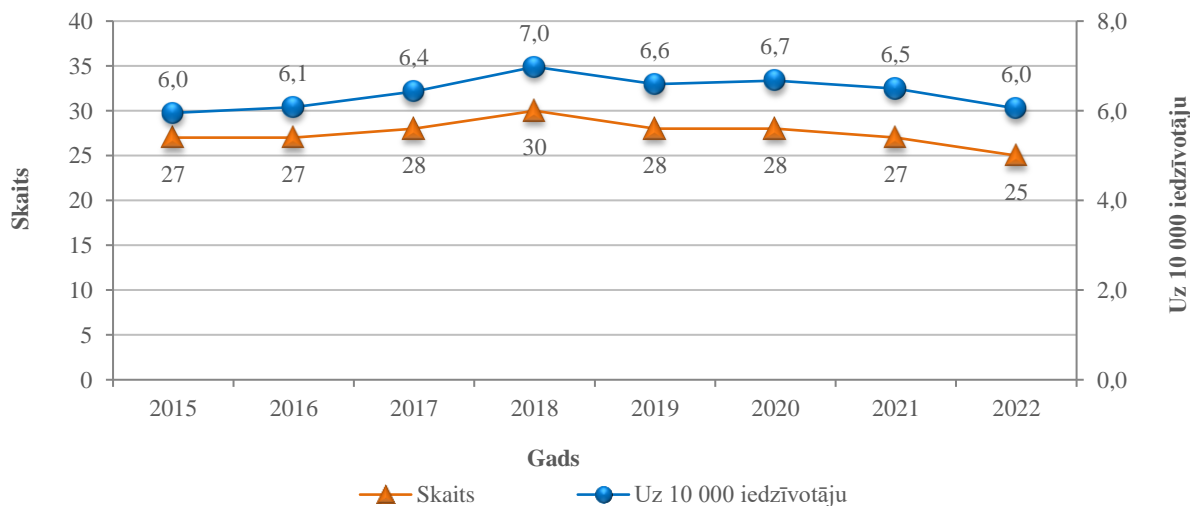
12. attēls. Potenciāli zaudētie mūža gadi 0-64 g. v. 2022. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Visvairāk potenciāli zaudēto mūža gadu Bauskas novadā tiek zaudēti ārējo cēloņu dēļ – 2022. gadā reģistrēti 1492 zaudēti mūža gadi, rēķinot uz 100 000 iedzīvotāju. Šis rādītājs ir augstāks nekā vidēji Latvijā un norāda uz biežāku gadu jaunu Bauskas novada iedzīvotāju mirstību no ārējiem cēloņiem. Otrs nozīmīgākais cēlonis, kura dēļ tiek zaudēti daudz mūža gadu, ir sirds un asinsvadu slimības. 2022. gadā SAS dēļ zaudēti 834 mūža gadi, rēķinot uz 100 000 iedzīvotāju. Trešajā vietā ierindojas ļaundabīgie audzēji – 601 zaudēti mūža gadi, izsakot uz 100 000 iedzīvotāju. No gremošanas sistēmas slimībām potenciāli zaudēto mūža gadu rādītājs ir salīdzinoši zems – 289 zaudēti mūža gadi uz 100 000 iedzīvotāju (skat. 12. attēlu).

Praktizējošo ārstu relatīvais skaits (uz 10 000 iedzīvotāju) Bauskas novadā līdzīgi kā novados, kuros nav lieli veselības aprūpes centri, ir neliels – 2022. gadā 10,9 ārsti uz 10 000 iedzīvotāju (kopumā 45 ārsti), vidēji Latvijā 34,0 ārsti uz 10 000 iedzīvotāju. Praktizējošo ģimenes ārstu, pediatru un internistu skaits, kuri sniedz primārās veselības aprūpes pakalpojumus, ir zemāks kā vidēji valstī – 2022. gadā 6,0 uz 10 000 iedzīvotāju, vidēji Latvijā – 10,4. Dinamikā ģimenes ārstu, pediatru un internistu skaits kopš 2018. gada Bauskas novadā ir samazinājies (skat. 13. attēlu).

13. attēls. Praktizējošo ģimenes ārstu, pediatru un internistu skaits Bauskas novadā 2015.-2022. gadā, absolūtais skaits un uz 10 000 iedzīvotāju

Valsts apmaksāto ambulatoro apmeklējumu skaits uz 1 iedzīvotāju raksturo veselības aprūpes pieejamību valstī. Laika periodā no 2015. gada līdz 2019. gadam valsts apmaksāto ambulatoro apmeklējumu skaits pie āršiem Bauskas novadā bija samērā nemainīgs – 3 apmeklējumi uz 1 iedzīvotāju. Sākoties Covid-19 pandēmijai, 2020. gadā apmeklējumu skaits strauji saruka, 2021. gadā nedaudz pieauga, bet 2022. gadā sasniedza jau 4,5 apmeklējumus.

14. attēls. Valsts apmaksāto ambulatoro apmeklējumu skaits 2015.-2022. gadā, uz 1 iedzīvotāju

Turpretī mājas vizīšu skaits, kā arī mājas vizīšu īpatsvars no visiem ambulatorajiem apmeklējumiem ik gadu samazinās gan visā Latvijā, gan Bauskas novadā – 2015. gadā Bauskas novadā mājas vizītes veidoja 2,9% no visiem apmeklējumiem, 2017. gadā – pat 3,9%, bet kopš 2020. gada strauji sarūk, 2022. gadā sastādot vien 1,2%. Šāda tendence ir skaidrojama arī ar attālināto vizīšu (telefonkonsultāciju) ieviešanu Covid-19 pandēmijas laikā un arī pēc tās.

Saīsinājumi:

- CSP – Centrālā statistikas pārvalde
- EGRIS – Epidemioloģisko gadījumu reģistrēšanas informācijas sistēma
- LV – Latvija
- PREDA – Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs
- SAS – Sirds un asinsvadu slimības
- SPKC – Slimību profilakses un kontroles centrs
- SSK-10 – Starptautiskā statistiskā slimību un veselības problēmu klasifikācija, 10. redakcija
- VISUMS – Valsts infekcijas slimību uzraudzības un monitoringa sistēma